

דבר הלכה

במה חדשית לפסקים עיונים ונושאים אקטואליים שנתבררו בין כתלי בתני ההוראה
בנשיאות רבינו הגדול מרן הגר"נ קרליץ שליט"א
גליון מס' 2 * שבט תשע"ד

ר"ל ע"י מכון ההלכה וההוראה ת.ד. 364 ב"ב * פקס להערות: 0722-722-352 * אימייל: A0722152222@Gmail.com

נודה להשי"ת על שנתקבל קובץ דבר הלכה בחיבה אצל תופסי התורה, כאשר נמצינו למדים מכמות התגובות החיוביות וההערות שנתקבלו במערכת.

בגליון זה: דעת רבינו מרן שליט"א בדין טענת מקח טעות בשטח דירה שנרכשה • דין שואל שלא מדעת בטעות ומזיק בטעות • חששות כשרות ובישולי גויים במטבח שגוי מצוי בו • פסקים בהלכות נקיות לתפילה ות"ת • מדור תגובות והערות • ידיעות נחוצות: ריבית ביתרת חובה בחשבון הבנק, שיעור הפרוטה, קרנות השתלמות כשרות.

רבינו הגדול מרן הגאב"ד שליט"א

קנה דירה ולימים התברר ששטחה קטן מזה שהציג המוכר

מעשה בקונה דירה, ולפני הקנייה בא וראה את הדירה, ואמר המוכר לקונה שיש בשטח הדירה 120 מ"ר. לאחר כמה שנים נערכו מדידות בדירה והתברר שאין בשטח הדירה אלא 80 מ"ר בלבד. וטוען הקונה מקח טעות, וכמבואר בשו"ע חו"מ סי' רל"ב סעי' א' שטעות במידה הוי מקח טעות. ונראה שאין זה מקח טעות.

ט"ז. ומשמעות הדברים שכל שמכיר את המקום ורגיל בו או אומר שידע שאין בה כדי דברי המוכר וקיבל עליו.

וכעין זה פסק הרמ"א בסי' רל"ב סעיף ז' [ומקור הדין מהנמוק"י עפ"י הגמ' הנ"ל] מכר לו כלי של עץ ואמר לו שהוא של זהב, הואיל והלוקח חזי ליה [ויכל למיקם עלה דלא הוי של זהב, עי' חידושי אנשי שם על הנימוק"י שם, ועי' ריטב"א ב"ב שם] מצי אמר ליה דטוב כשל זהב אמרתי.

ולפי"ז גם בנד"ד, כיון שהקונה ראה את הדירה וראה את מספר החדרים וגודלם ונתרצה במקח, א"כ זהו המקח שהוא חפץ בו וסבר וקיבל, ומה שאמר המוכר שיש בה 120 מ"ר יכול המוכר לטעון שכוונתו לשבחה של הדירה שהיא טובה כמו של 120 מ"ר.

מקור הדברים מסוגיא ערוכה בבבא בתרא דף ק"ו ע"א רב פפא זבן ארעא מההוא גברא אמר ליה הויא עשרין גריוי משחיה ולא הואי אלא חמיסרא אתא לקמיה דאביי אמר ליה סברת וקבילת, והתנן פחות משתות הגיעו עד שתות ינכה, הני מילי היכא דלא קים ליה בגוה אבל היכא דקים ליה בגוה סבר וקביל, והא עשרין אמר לי אמר ליה דעדיפא כעשרין.

ופסק הרמב"ם פכ"ח מהל' מכירה הל' י"ג המוכר לחבירו שדה שהלוקח יודע אותה ואת מצריה וכבר הורגל בה, אפילו אמר לו יש במשיחתה מאתים ונמצאת בה מאה וחמשים הגיעתו שהרי ידעה וקבל עליו. וזה שהזכיר לו החשיבות, כלומר שהוא יפה כמו שדה אחרת שיש במשיחתה מאתים. וכ"ה בשו"ע סי' רי"ח סעי' י"ג.

האב"ד הגאון הגדול רבי יהודה סילמן שליט"א

בדין שואל שלא מדעת בטעות ומזיק בטעות

שואל שלא מדעת בעלים מפני שטועה שבשלו הוא משתמש

א. מעשה בכלה ששכרה שמלה לחתונה ומדדה אותה ובדרך לחתונה היתה תאונה שלא באשמתה, ובס"ד לא נפגע איש אך השמלה נקרעה. כשחזרו למשכירה לראות אם יש לה שמלה חילופית, אומרת להם המשכירה, ודאי שיש, הכלה לקחה בטעות שמלה שאינה שלה, והנה לפני השמלה המקורית שהזמינה.

ויש לדון אם ניתן לחייבה על הנזק של השמלה הראשונה מדין שואל שלא מדעת גזלן, אף שלא ידעה כלל שהיא מחזיקה בשמלה שאינה שלה, ואת"ל שאינו גזלן, יש לדון אם מ"מ נדון אותה בחיובי שאלה.

ב. יתומים השתמשו אחר פטירת אביהם במכשיר שהיה בבית מתוך הנחה שהוא ירושת אביהם, וניזוק החפץ באונס. אחר זמן התברר שהמכשיר אינו של האבא אלא רק שואל בידו. גם כאן יל"ד כנ"ל האם מתחייבים בזה כדין שואל שלא מדעת גזלן או כשואל.

שואלה יכולים היורשים להשתמש בה. והק' הנתה"מ הא אין השואל רשאי להשאיל, ויאמר המשאיל אין רצוני שיהיה פקדוני ביד היורשים. ותי' דאיירי רק בבנים הסמוכים על שולחן אביהם. ובאמת בנים שאינם סמוכים אסור להם להשתמש בפרה.

ובסעיף ד' כתב שם השו"ע דעל אותה פרה אם היו סבורים שהיא של אביהם וטבחוה ואכלוה חייבים רק דמי בשר בזול, (ואין כאן חיובי גזילה דגזלן באונס פטור, או דברשות קא עבדי כמבואר לק').

והנה בגוונא דלפני שטבחו את הפרה השתמשו בה, לכא' אפשר לחייבם מדין שואל שלא מדעת. ודוחק לפרש דגם כאן איירי רק בסמוכים על שולחן אביהם, ואם לא היו סמוכים יתחייבו לשלם הכל.

וכן מבואר בשו"מ מהדורא ג' חלק שני סוף סי' קע"ה דשואל שלא מדעת בשוגג פטור, וכן כ' להוכיח במחנ"א סי' ז' מת' הרא"ש, והמחנ"א עצמו כ' דדמי לגזל בשוגג.

ועכ"פ לדינא עולה שפטור. וכאן אין נ"מ אם נחשיבו כשוגג או כאונס מפני שלמחייבים גזלן בשוגג מחייבים גם באונס ולפוטרים גם בשוגג פטור.

א. בירור הדין תלוי בב' נידונים, הרי הכלה והבנים הינם שואל שלא מדעת (בשוגג), וקיי"ל (חו"מ שנ"ט ה') דשואל שלא מדעת גזלן הוי, ע"כ יל"ד מה דין גזלן בשוגג, ואי נימא דגזלן בשוגג פטור, אכתי פש גבן לברורי דילמא משם שואל רגיל לא יצאו ומחייבי באונסין.

ב. בדין גזלן בשוגג, דן בזה בקצה"ח סי' כ"ה סק"א, ואיירי שם בדין שטעה בדבר משנה ונשא ונתן ביד אם אפשר לחייבו בתור גזלן, והכריע שפטור, ומקורו בדברי הנימוק"י ב"ק כ"ט א' מדפיו דמבואר בו דעתו דהיכא דאמר לשליח הבא לי בהמתי מבית חברי והתברר שאינה שלו ושלחו לגנוב, המשלח פטור כיון שאין שליח לדבר עבירה, והשליח נמי פטור, וביאר הקצה"ח טעם הפטור דכיון דלא כיון לגזול לא חלים חיובי גזלן בשוגג.

ועיין נתה"מ שם סק"א ומבואר דמודה לדברי הקצה"ח בזה [היכא שניזוק האונס, אבל בדין שנשא ונתן ביד ס"ל להנתה"מ דנידון משום מזיק]. וכן דעת העונג יו"ט סי' ל"ט. אמנם המרחשת בח"ב סי' ל"ב ענף ג' צידד לחייב.

ולכן נראה פשוט דהעיקר לדינא שא"א לחייב בתורת גזלן.

ג. וגם מדין שואל נראה דפטור, דהנה בשו"ע סי' שמ"א סעיף ג' כתב דהניח להם אביהם פרה

מזיק שהיה סבור שברשות בעלים הוא עושה

ראובן בא לבקר אצל חבירו שמעון, וראה שמונח על השולחן אגרטל יקר מחרסינה. העיר ראובן לשמעון שבמקומו הנוכחי הוא עלול להישבר, ענה לו בעל הבית, לא אכפת לי ואני מרשה לך לשבור ותהא פטור מתשלום, (ובעצם סגי בכה"ג רק באומר קרע כסותי וכגמ' ב"ק צ"ג), והלך ראובן וזרק את הכלי מהחלון.

אחר זמן בא לוי והוכיח שהחפץ שלו והיה מופקד בבית שמעון, וטוען לוי גם אם שמעון פטרך מתשלום, הוא אינו הבעלים ואין לו זכות לפוטרו, ויל"ד האם ראובן חייב. (ושמעון פשיטא שחייב דפשע בשמירתו.)

תוס' ב"ק כ"ז: בד"ה ושמואל, והוכיחו מזה דמזיק באונס גמור פטור, ומפורש דכל שהיה איזה דבר תחת ידו והיה סבור שהוא שלו, חשוב אנוס ופטור אף בנזיקין.

אמנם ברמב"ן וברשב"א שבועות תירצו בסגנון אחר דירדו ברשות וכל היורד ברשות אינו מזיק וכיון לדבריהם הנחלת דוד בב"ק שם שכ' כן מדעת עצמו. וא"כ אין הוכחה מהגמ' דחזקה מה שתח"י עושה את המזיק לאנוס.

ד. והנה יש לדון לפ"ז בדברי נתה"מ סי' קכ"ו סק"ו, שכ' שאם חפץ של ראובן היה מונח בבית של שמעון וראובן הודה שהוא של שמעון, ושמעון נתן אותו במתנה לגוי, ואח"כ התברר שהוא טעות, שמעון חייב לשלם, שיותר יש לאדם לזוהר שלא יזיק משלא יזוק ולכן לא יכול לפטר בטענה שסמך על הודאת הנזיק.

ולכ' ק' דגם אם לא יכל שמעון לסמוך על דברי ראובן, אבל יכל לסמוך על מה שמצאו בביתו וחזקה מה שת"י הוא שלו. וצ"ב אי פליג וס"ל דא"א לסמוך על החזקה או שזו דרישה מיוחדת מהבעלים שעליו לדעת מה שלו. ואפשר עוד שלא כל הציורים שוים, והפשטות דאיירי שם באופן שהמחזיק הסתפק האם הוא שלו מדהוצרך לעדות אחר, ורק בזה כתב הנתה"מ דאין החזקה עושה את המזיק לאנוס. אבל בסתמא ל"ח ספק ואפשר לסמוך על החזקה. ואפשר עוד שהנתיבות איירי רק באופן דשמעון היה צריך להכיר בטביעות עין שאין החפץ שלו ולכן חייבו הנתה"מ.

א. יסוד הנידון בשאלה זו הוא כיון דקי"ל דאף דאדם המזיק גם באונס חייב, מ"מ באונס גמור פטור, וכהכרעת הרמ"א סימן שע"ח סעיף א' כשיטת תוס' שחייב באונס כעין אבידה ופטור בכעין גניבה (ודלא כרמב"ן שחייב גם באונס גמור אם אין פשיעת הנזיק)

והנה בקצה"ח הנ"ל בשולח שליח להוציא בהמתו מבית חברו ונתברר שלא היתה הבהמה שלו, כ' הקצה"ח דכיון שחזקה מה שתחת ידו של אדם הרי הוא שלו, ע"כ מה שהאמין השליח שהבהמה שבבית אחר היא של המשלח ל"ח אונס אלא שוגג. ומבואר לפי"ז שבאופן שאמר לו על מה שבביתו שהוא שלו שפיר יכול להאמין לו שהחזקה מסייעתו, ונחשב אונס.

ב. ויש להסתפק איך הדין באמר לו להזיק ממון ברחוב, דהתם ליכא חזקה לא לסייע ולא לסתור, ולכאורה מדברי הקצה"ח דפירש דהוי שוגג ולא אונס כיון שיש חזקה נגד דבריו, נראה דברחוב שאין חזקה נגד דבריו יחשב אנוס. מיהו מסתבר יותר דע"מ שיחשב שוגג בעיני חזקה כראיה חיובית לדבריו, ודווקא בחפץ שתחת ידיו אם יאמינו שהוא שלו יחשב לאנוס, ולשון הקצה"ח הוא לכ' ל"ד, ע"כ נראה עיקר שבאומר לו להזיק ממון ברחוב והאמינו שהוא שלו ל"ח אונס.

ג. והנה לכ' יש להביא ראיה מפורשת לדבריהם, מסוגית הגמ' כתובות ל"ד: דאיתא שם, שאם הניח להם אביהם פרה שאולה ואכלוה, משלמים דמי בשר בזול, דהיינו את דמי ההנאה. וקשה למה לא משלמים בתור מזיק, וכבר הקשה כן

מורינו הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

חששות כשרות ובישולי גויים במטבח שגוי מצוי בו

במקרים רבים יש במטבחי ישראל גישה ישירה לכאלו שאינם בני ברית. כגון אנשים תשושים מזקנה או מחולי, שמעמידים לרשות החולה מטפל שאינו מבני ברית, המסייע לו בכל צרכיו, ובכללם הטיפול במאכלי המטופל. במוסדות ציבור בשיבות ובאולמות, אף בהם מצויים מקרים כאלו, שפועל שאינו יהודי משרת כעובד מטבח. מציאות זו מעלה שאלות חמורות הן מצד חשש על כשרות המאכלים, הן משום חשש בישולי נכרים בדבר שאינו נאכל חי ועולה על שלחן מלכים, וכפי שנבאר.

ג. והיה נראה דאם הגוי מוזהר שלא להביא שום מוצרים משל עצמו, ומתירין לו להשתמש לצורכו במוצרים שבבית המטופל, אין חשש שיחליף ויביא של איסור. וכן אם פותחים לו אשראי במכולת סמוכה שאין בה מוצרי איסור, וגובה האשראי יש בו כדי צורכו וצורך המטופל, גם כה"ג אין חשש שישלם מכיסו ויביא משל איסור.

ובנוגע לחשש השני שיערב בשר וחלב להנאת עצמו, בזה נראה שהיה די במה שמורים לו שאין לו רשות לאכול מתבשילי המטופל, אלא יבשל לעצמו בכלים נפרדים המסומנים ומיוחדים לצרכו, ושוב ל"ח נהנה בחליפין ואין חשש שיערב בו"ח.

ד. מיהו אחר כל זה עדיין לא יצאנו מבית הספק, שיש לחוש שיחוס על טרחתו ויבשל תערובת איסור בכליו, ומשם יאכיל את המטופל [ובזה לא מירתת שיתפס, שיכול לתרץ שלצורך עצמו עשה]. ובלאו הכי באותם המקרים שהגוי נוהג כאדון בביתו יש לחוש שאוכל מתבשילי המטופל ומי יאמר לו מה תעשה.

ובר מן דין הא פסק הרמ"א קכ"ב ט', דלכתחלה יש לזהר בכל ענין, אפילו בעבדים ושפחות העובדי כוכבים שבבית ישראל, שלא לייחד כלים שלנו אצלן, שמא ישתמשו בהן בדברים האסורים.

לכן העצה הנכונה היא כמבואר בשו"ע שם, שיהא ישראל יוצא ונכנס, והגוי מוזהר ועומד שלא להוסיף דבר בתבשיל מדעת עצמו.

ואם ישנם זמנים שהגוי יודע שאין הישראל אמור להכנס, כגון שהלך לבית הכנסת, ראוי להחמיר, כמש"כ בסי' קי"ח סעי' י"ב ועי' ש"ך ס"ק ל"ז.

א. ראשית יש להדגיש שאין בשום פנים ואופן להניח לאינו יהודי לעסוק בבישול במטבח ישראל, אלא אם כן הודיעוהו דיני איסור מאכלות אסורות ובשר וחלב, ובררו לו היטב כללי ההפרדה בין הכלים, ויודעים בו שבקי בהבחנה בין כלי הבשר והחלב. ללא כל זה אין שום עצה שנוכל לסמוך שלא נכשל באיסורי מאכלות אסורות ותערובות איסור.

ב. אחר שלמד הגוי דרכי ההנהגה במטבח ישראל, עדיין איכא למיחש בתרתי, חדא, שיחליף הגוי את המאכלים במאכלי איסור, דהיינו שישתמש לצורכו במאכל היתר ואז יביא מאכל כיוצא בו משל איסור, ועוד איכא למיחש שיערב חלב בתבשיל בשר או להיפך, להנאת עצמו. [נידון בישולי גויים יבואר להלן].

ודין זה מבואר ביו"ד קי"ח י', המניח עובד כוכבים בביתו, ובו דברים שאם הוחלפו יש בהם אפילו איסור תורה, אם הוא יוצא ונכנס או אפילו שהה זמן רב ולא הודיעו שדעתו לשהות, מותר, ולא חיישינן שמא החליף, אפילו אם הוא נהנה בחליפין, והוא שלא סגר הבית עליו, לפי שהוא מתיירא בכל שעה לאמר עתה יבוא ויראני. אבל אם הודיעו שדעתו לשהות, אסור. ואם אינו נהנה בחליפין, מותר בכל ענין, דלא חיישינן שמא החליף להכשילו, כיון שאין לו הנאה בדבר.

ושם סעי' י"ב, יש להחמיר שלא להניח הקדרות אצל השפחות כשאין ישראל בבית הגה, ואינו יוצא ונכנס.

ומבואר דהיכא שהגוי נהנה בחליפין אין להתיר אלא ביוצא ונכנס, דהיינו שבכל שעה סובר הגוי שיכול ישראל להופיע שם, ובפועל יוצא ונכנס.

מאכלים המבושלים כמאכל בן דרוסאי והגוי ישלים בישולם, כדאיתא שם סעי' ח'. [ולקמן יתברר אופני היתר היכא שמורה לגוי שאחר שהניח את הקדירה על הכירה יקרא לשכן שידליק את האש (שאופן זה מועיל גם לד' השו"ע, שלא אמר השו"ע שצריך להניח את הסיר על האש אלא באופן שהאש דולקת כבר), ובאיזה תנאים ניתן להאמינו על כך.]

ולדעת הרמ"א, אם מניחים אש שהדליקה ישראל נראה דמעמיד האש על חזקתה שנשארה דלוקה ושרי. וניתן להניח להבה נמוכה והגוי רשאי להגבירה לפי הצורך.

ט. כתב הרמ"א בסעיף ד' דבדיעבד יש לסמוך על דברי המתירים בשפחות הקנויות לישראל (כמבואר שם בנו"כ), ואפילו לכתחלה נוהגין להקל בבית ישראל שהשפחות והעבדים מבושלים בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה אחד מבני הבית מעט. ומפרש הגר"א דהקולא היא בצירוף דעת הראב"ד שהביא תוס' ע"ז ל"ח א' ד"ה אלא, שבבישול בבית ישראל אין משום בישולי גויים. והנה בתנורים שלנו ודאי אפשר שלא יחתו בשעת הבישול. אלא שיש לדון להתיר מצד אחר, שהרי גבי שבת קיי"ל שאם הרים מכסה של סיר שעדיין לא נתבשל כל צרכו אסור לשוב ולכסותו דמקרב בישולו, ודון מינה לנידו"ד שהדרך לפתוח את הסיר בשעת בישולו להשגיח על הבישול, וכשחוזר ומכסה מוסיף בבישול ודמי לחיתוי [ולפי"ז עצה זו מועילה גם לדעת הש"ך והגר"א כנ"ל]. ולדעת הרמ"א ניתן לסמוך ע"ז גם אם כבר נתבשל המאכל ע"י הגוי כמאכל בן דרוסאי, [ובשעת הדחק גם להשו"ע שרי, אלא דלשיטתו לא סגי בחיתוי אלא צריך שיחזור ויניח הקדרה ע"ג האש] כמבואר בסעי' ט'.

י. יל"ד אם אמר לגוי שבכל פעם שצריך להדליק האש יקרא לשכן ישראל, אי אמרי' דמירתת דהוי מילתא דעבידא לגלויי שניתן לברר אצל הישראל אם קרא לו, או"ד אכתי יש לחוש שאחר שהדליק ישראל פעם אחת ידליק הגוי בעצמו ויתלה בהדלקת הישראל. ואם הגוי יודע שמבררים אצל השכן נראה להקל, דבסעיף י"א מבואר דספק

ה. אם מתקין מצלמת אבטחה צ"ע אם ניתן לסמוך ע"ז דמירתת כדין יוצא ונכנס [ואם לא נחשב כיוצא ונכנס לא תועיל המצלמה במקום חשש איסור דאורייתא של כשרות המאכלים, אלא אם יבדקו את הצילומים בכל פעם קודם שיאכל המטופל, ומובן שזו עצה שכמעט אי אפשר לעמוד בה]. ולמעשה צריך הכרעת חכם לפי הענין כל מקרה לגופו.

ו. במקום שאין אפשרות להנהיג את העצות הנ"ל, נראה להציע שהמטבח יהיה חלבי, ומוצרי הבשר נעולים מחוץ להשג ידו של הגוי, ובאותם פעמים שרוצים לבשל מאכל בשרי יבא ישראל להוציא את הבשר וישאר לפקח בכל זמן הבישול.

ז. בשיבות ואולמות אין לאפשר נוכחות של גויים [ודעת הפוסקים דה"ה מחלל שבת בפרהסיא] אלא בישראל יוצא ונכנס, ואם הוא לן במתחם אין לאפשר לו גישה למטבח בשעות שאין ישראל יוצא ונכנס.

עתי נבא לברר את הנוגע לאיסור בישולי נכרים.

ח. כנודע דעת השו"ע יו"ד קי"ג ז', דאין די בהבערת התנור כדי להחשיב את הבישול כבישול ישראל, אלא על הישראל להניח את הסיר ע"ג האש, והרמ"א פליג בתרתי א. דבהדלקת האש סגי, ב. דבחיתוי גחלים שרי, והוסיף להביא דעת י"א (או"ה בשם מהר"ם) דאפילו הדליק הנכרי את האש מאש של ישראל שרי. והש"ך סק"ח והגר"א סקט"ז פליגי בדין הדלקת האש, דאין די בזה להתיר, אבל בחיתוי שמוסיף בבישול עצמו לא פליגי.

והנה לדעת השו"ע, אין עצה להניח את הבישול ביד המטפל, [ומה שהתיר השו"ע סעי' ד' בשפחות, טעם ההיתר אינו שייך בשפחות שלנו כמש"כ הנו"כ], אלא יניחו בידי תבשילים מוכנים, שבחיתום לבדו אין משום בישול גויים [גם באופנים דגבי שבת חשיבי בישול כלח שנצטננו, כמבואר מדברי הרמ"א או"ח רנ"ג ה' שפירש אופני היתר להחם קדירה בשבת ע"י גוי ולא חש משום בישולי גויים], ובמקום הצורך ניתן להכין

ג) ידליק את האש מראש, והגוי אין לו רשות לכבותה אלא להגבירה או להנמיכה לפי הצורך. [וא"צ לחוש שכבתה וחזר הגוי והדליקה.]

ד) יורה לגוי שיבקש משכן שידליק, והגוי יודע שמבררים אצל השכן. [אבל בשעת הסעודה עדיין לא בררו אצל השכן כאופן הנזכר באות א'.]

יב. אם מניח נר שבועי והורה לגוי להדליק הלהבה מן הנר [וכדעת י"א שברמ"א שהתירו כה"ג], נראה דזו עצה דחוקה שקשה להקל בה, שהרי עצה זו מבוססת רק על דעת י"א שהביא הרמ"א, ובלא"ה דעת הש"ך והגר"א שלא להקל בהדלקת אש לבדה אפילו שמדליקה ישראל, גם יש לדון שאין לגוי נאמנות ע"ז שהדליק דוקא מן הנר, ומה שהתיר השו"ע ספק בישולי גויים, ספק זה גרוע יותר.

בישולי גויים מותר וה"ה כה"ג, אבל במקום שאפשר עדיף שהישראל יודיע לישראל שבבית בכל פעם שנכנס להדליק.

יא. העולה מדברינו, במקום שנצרכים לגוי שיבשל, כדי להנצל מבישולי גויים ינהג כך, (קמא קמא עדיף):

א) לכתחילה ידליק ישראל בכל פעם את האש כשהסיר מונח ע"ג הכירה, ואפשר להסתייע בשכנים שידליקו ויידעו את המטופל בכל פעם שהדליקו.

ב) הישראל יוסיף בבישול ע"י שיגביר האש או יגלה את הסיר ויחזור ויכסה. [ולדעת הש"ך סק"י היתר זה הוא דווקא כשכוונתו בהדיא להוסיף בבישול.]

הגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א – מו"צ בבית ההוראה

תשובות קצרות מעשיות בהלכות נקיות לתפילה ותלמוד תורה

במ"ב סי' ע"ו סק"ח. [ובברכת המזון בלא"ה יש מקילין בדיעבד כמבואר סוף סי' קפ"ה].

האם מותר לענות אמן על ברכות של זקנים וקטנים כשיש ספק אם ניקו עצמם כראוי, דאיתא בשו"ע סי' ע"ו דצואה במקומה אפי' משהו אסור לברך.

כיון שהקטנים אינם בני חינוך ע"ז, ברכתן ברכה, וכמבואר בגמ' ברכות דף כ"ב ע"ב דהטעם דצריך לחזור משום דפשע וזבח רשעים תועבה, וזה לא שייך בקטנים שלא הגיעו לחינוך לדין זה. וגם בזקנים כל שלא פשעו ברכתן ברכה, ויש לענות אמן על ברכתם. [ועי' שו"ת דברי חיים או"ח ח"ב ס"ט].

ילד שהרטיב והמכנסיים שלו רטובות האם יכול לברך ברכה.

אם המ"ר טופח ע"מ להטפוח אסור לברך [וגם לאחרים אסור לידון], והעצה היא בשעת ברכה לכסות מקום הרטוב או להוסיף קצת מים על הבגד וכמש"כ במ"ב סי' פ"ב סק"ד. [ואם הוא

כשיש תינוק בבית איך יש לנהוג לעניין בדיקה לפני תפילה וברכת המזון אם הוא נקי, ומה הדין בדיעבד.

לעניין אם יש חיוב לבדוק לכתחילה, אם החליפו התינוק לפני זמן קצר אי"צ לחוש שהתלכלך שוב ואי"צ לבדוק, ואם החליפו לפני זמן מרובה באופן שיש להסתפק שיש צואה, נראה שאין חיוב לבדוק מעיקר הדין, כיון שיש כמה ספיקות בזה [ספק אם יש צואה, ספק אם יצא ריח החוצה, ספק אם הלכה שצריך להרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח], ולכן אם קשה לבדוק אין חיוב אך לכתחילה כשאפשר יש להדר לבדוק.

לעניין בדיעבד, כשהתפלל ואח"כ מצא שהיה מלוכלך האם צריך לחזור, בכל אופן אי"צ לחזור כל שלא הרגיש הריח, כיון שהצואה מכוסה ונחלקו הראשונים והפוסקים לדינא אם חשיב כריח רע שיש לו עיקר [שצריך להרחיק ד"א ממקום שכלה הריח], או דהוי כריח רע שאין לו עיקר [וכל שלא מרגיש הריח מותר], והכלל הוא דבמקום פלוגתא בדיעבד אינו חוזר וכמבואר

באמצע שמו"ע עי' סי' ע"ח במ"ב סק"ג.]

חולה שמטפף לו מ"ר האם מותר לו לברך ולהתפלל.
מותר לו להתפלל ובשעה שמטפף יפסיק. וכן

לעניין ברכה, לא יברך בזמן שמטפף, אך אם מטפף כל הזמן יש להקל כמש"כ הרמ"א בתשובה סי' צ"ח ומובא במג"א סי' ע"ח סק"ב ועיי"ש במחה"ש ובמ"ב סי' פ' סק"ד.

הערות ותגובות

הערת הגרי"מ הכהן רובין שליט"א אודות איסור השימוש בספוג הכלים שנתפרסם בגליון הקודם.

אינו סיבה לאסור את השימוש, הגע עצמך אדם שיש לו שקית ניילון שיש בתוכה משקין האצורים בתחתית השקית, האם נימא שיש איסור לסחוט את השקית, פשיטא שאין בדבר חשש כלל.

וכמ"כ נראה פשוט שמה"ט אין מניעה להשתמש בשבת בשקית ניילון לצורך הדחת כלים, אף שיתכן שיווצרו קפלים בשקית ויצטברו בתוכם מים, וע"י ההדחה יצאו מים אלו מהשקית. והטעם דשרי, כיון שאין אנו רואים את המשקין בלועים בשקית אלא רק מונחים בתוכה, ורק בשיער מחמת צפיפותו יש מקום לומר שהמשקין שבתוכו נראים כבלועים בו, וחששו מדרבנן.

וא"כ א"א לומר שטעם האיסור, בספוג לניקוי כלים הנ"ל, הוא מחמת המים שנאצרים בתוכו ולא יוצאים על ידי ניעור, דזה לכשעצמו אינו סיבה לאסור. אלא הסיבה היחידה לאסור מחמת החשש שהסיבים צפופים ודמי לשיער.

ביקרא דאורייתא

יצחק מרדכי הכהן רובין

אודות מה שנתפרסם על האיסור בשימוש בספוג לניקוי כלים בשבת, הנה נכון האיסור, אך לגבי טעם האיסור, כפי שהובא בעלון "דבר הלכה" גליון א', חושבני שיש לעיין בזה כדרכה של תורה.

עיי"ש שהובא – שכיון שבבדיקות חוזרות ונשנות, הוברר כי גם לאחר שמנערים את הספוג עדיין נאצרים בו מים היוצאים בסחיטה, וכל כה"ג אסור אע"פ שהחומר אינו בולע, וגם אפשר לדמות זאת לשערות שאסור לסוחטן בשבת מדרבנן.

הנה נידון סחיטה בדברים סינטטיים, דמי לדין סחיטה בשער שאיסורו מדרבנן, כמבואר בגמ' שבת דף קכח: שאין סחיטה בשיער ופירשו הפוסקים שהיינו מדאורייתא, אך אכתי אסור מדרבנן. ובטעמא שאין בו איסור תורה כתב רש"י שהשיער קשה ואינו בולע. ובספוג זה יש לחוש דדמי לשיער.

אך מה שכתבו בעיקר הטעם לאסור "דכיון שנשארים נוזלים בתוך הספוג הנ"ל", לכאורה

העברנו את הדברים לידי הראב"ד הגאון הגדול רבי שריאל רוזנברג שליט"א, וזו תשובתו.

כבוד ידידי הגרי"מ הכהן רובין שליט"א

סוגיא דאין סחיטה בשער, נראה לפרש דזה התחדש שם, שכל שאין נקבוביות בתוך החוטין עצמן אלא ביניהן הר"ז רק סחיטה מדרבנן.

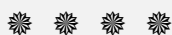
בברכה

שריאל רוזנברג

ע"ד שאלתך, כל בליעת משקין בבגד היא ע"י הנקבוביות הזעירות שבתוך החוטים והנימין, וגם אם לא היתה סוגיא של סחיטה בשער הי' מקום להסתפק ולדון מהו שיעור הנקבוביות שיהא נחשב המשקה בלוע ולא כנוס. ובהא דאשכחן

ידיעות נחוצות

נתבקשנו לעורר בענין יתרת חובה בחשבונות בנקים, שהלקוח סומך על כך שחתם היתר עיסקא עם הבנק, כי אדם שאין לו עסקים שניתן להרויח בהם, אין להיתר עיסקא שחתם עם הבנק על מה שיסמוך, וכשמשלם ריבית על יתרת חובה הוי ריבית גמורה, והמכשלה בזה מצויה עד מאוד. אי"ה יבוארו הדברים בהרחבה באחד מהגליונות הבאים.

עקב ירידת מחירי הכסף בעולם, שיעור הפרוטה כיום הינו בין שבע לשמונה אג', א"כ מטבע של 10 אג' יש בו ש"פ, ונ"מ לחילול מע"ש ורבעי והלכות נוספות. ומובן שהשיעור משתנה תדיר, על כן יש לברר מעת לעת את השיעור העדכני.]

בחברת הביטוח 'אילון' מתנהלת בפיקוח ועד הלכתי, קרן השתלמות כשרה למהדרין בשם 'גלאט הון', המאושרת ע"י רבני בית ההוראה. לאחרונה חלו שינויים מערכתיים בחברה ובכללם שינוי השם. בהקשר להודעה שנשלחה לעמיתים, על מיזוג קופות ושינוי שמם של קרנות גלאט הון, ולאור פניות בנושא שהגיעו לבית ההוראה, הננו להבהיר שהדבר נעשה בתיאום עם הוועד, ואין שום שינוי הלכתי ומעשי, אלא ענין ניהולי טכני בלבד.

כמו"כ בהשתדלות הוועד ניתן לקבל שירות אישי מהחברה. להצטרפות בפל' 050-535-0913 – אייל. לתלונות בטל' 073-799-5093 – רכטר. סוכנים או מוסדות הדרושים עזרה וכיו"ב מועד ההלכה, ניתן ליצור קשר במייל y9742386@neto.bezeqint.net.

גליון זה נתרם

ע"י ידידנו הנעלה שליט"א

לע"נ

האשה החשובה

מרת ביילא ב"ר ישראל ע"ה

נלב"ע א' שבט

ת.נ.צ.ב.ה.

להנצחות ותרומות 050-4166097

מכון ההלכה וההוראה
להחדרת מסורת ההוראה

בנשיאות מרן פוסק הדור רבינו נסים קרליץ שליט"א
טלפון: 0722-722-353 פקס: 0722-722-352

כמידי שנה הננו להביא לידיעת הציבור את זמני השיעורים

בהלכות טהרה

שימסרו ע"י הרבנים הגאונים שליט"א

שיעורו של הגאון רבי צבי וייל שליט"א
מו"צ בבית ההוראה

בבית המדרש הליגמן רח' רבי עקיבא 97 ב"ב
מידי מוצש"ק בשעה 10:00

שיעורו של הגאון רבי יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א
בעמח"ס ארחות שבת ומראה כהן

בבית הכנסת הגדול חניכי ישיבת חברון, רח' רבי עקיבא 53, קומה ב' ב"ב
מידי מוצש"ק בשעה 9:00

שיעורו של הגאון רבי שמשון אלטמן שליט"א
רב קהילת חניכי הישיבות צפון בני ברק

בבית הכנסת יוצאי חברון רח' חי טייב 8 קרית הרצוג
מידי מוצש"ק בשעה 9:30

שיעורו של הגאון רבי אליהו בייפוס שליט"א
מו"צ בבית ההוראה

בבית ההוראה רח' חגי 8 ב"ב
בימי שני ושלישי בשעה 8:10 בערב

שוחרי תורה והלכה מזומנים להשתתף
בשיעורים אלו להגדיל תורה ולהאדירה